

Halina ŻAKOWA

Nowe stanowisko fauny górnowizeńskiej z Wałbrzycha Miasta

WSTĘP

Do niniejszego artykułu wykorzystałam materiał uzyskany w czasie prac terenowych przeprowadzonych w obrębie utworów dolnokarbońskich w Wałbrzychu Mieście w latach 1956 i 1957. Podane wiadomości uzupełniają, zwłaszcza pod względem stratygraficznym i tektonicznym, opublikowaną przed dwoma laty monografię fauny górnowizeńskiej tego obszaru (H. Żakowa, 1958b).

W nawiązaniu do wspomnianej pracy opisane tu nowe stanowisko fauny należy traktować jako następne z kolei, a więc „stanowisko nr 7“. Ze względu na analogiczną faunę i podobnie zachowaną jak w punktach określonych numerami od 1 do 6, rozmyślnie opuściłam jej opisy paleontologiczne. Na tablicy przedstawiono tylko te okazy gatunków, których dotychczas nie znalazłam na obszarze Wałbrzycha Miasta (*Dematoceras planotergatum* (McSoy), *Isogramma germanica* Paeckelm.) oraz szczególnie ważne ze względów stratygraficznych i w lepszym stanie zachowania (*Goniatites crenistria* Phill., *Brachycycloceras scalare* d'Archiac et de Verneuil).

OPIS STANOWISKA

Odkrywka z fauną położona jest między Wałbrzychem Miastem a Szczawienkiem (fig. 1), w odległości około 200 m na NWW od północnego krańca stanowiska nr 6 (rów opisany jako profil II, patrz H. Żakowa, 1958b, fig. 1 i 14).

Na nowym stanowisku fauny wykonano rów o długości około 80 m i głębokości dochodzącej miejscami do 3 m, biegnący na łagodnie pochylonym zboczu w kierunku 350°. Ogólna miąższość sprofilowanych warstw wynosiła 72 m.

W północnej części rowu występowały utwory gruboklastyczne (zlepieńce), natomiast na pozostałej długości rowu obserwowano wyłącznie serię złożoną z łupków ilastych i szarogłazowych z wkładkami szarogłazów, przeważnie obfitującą w nacieki tlenków Fe i Mn. Na podstawie wykonanych prac ziemnych dokonałam w tym miejscu drobnej poprawki

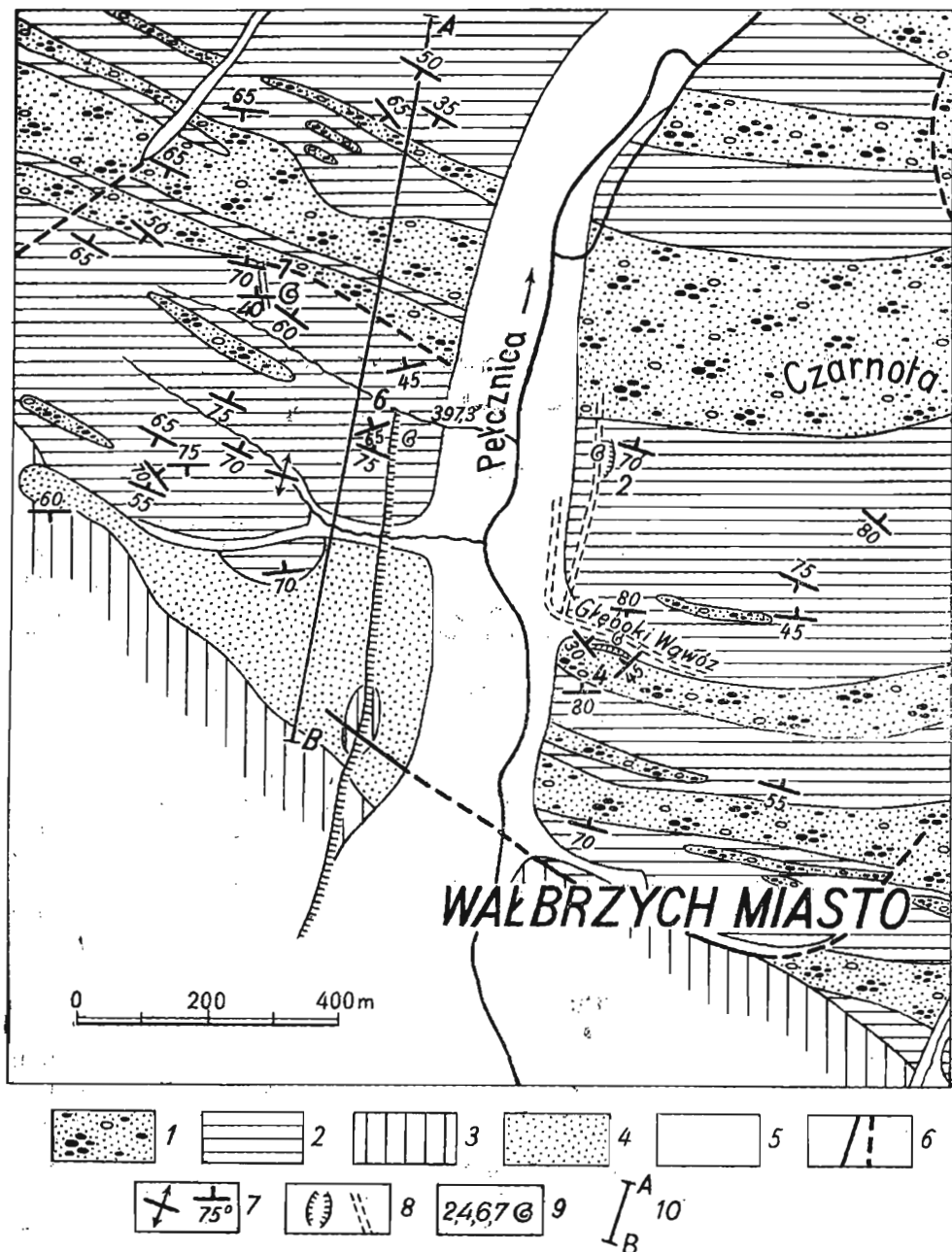

Fig. 1. Szkic geologiczny okolic Wałbrzysza Miasta według H. Teisseyre'a i S. Trepki
 Geological sketch map of region of Wałbrzych Miasto, according to H. Teisseyre and S. Trepka

1—2 — dolny karbon: 1 — zlepienie, 2 — łupki ilaste i szarogłazowe z wkładkami szarogłazów, 3 — górny karbon, 4 — plejstocen? (gliny i gruz stokowy), 5 — holocen, 6 — dyslokacje, 7 — biegi i upady, 8 — skarpy i rów, 9 — stanowiska fauny, 10 — przekrój tektoniczno-stratygraficzny przedstawiony na figurze 2

w zdjęciu kartograficznym, zmniejszając nakreśloną tu wkładkę zlepieńca na korzyść osadów ilasto-szarogłazowych (fig. 1).

Poniżej zamieszczam szczegółowy profil litologiczny rowu, scharakteryzowany także pod względem jakości i ilości występującej tu fauny. Opis rozpoczne od północnego krańca rowu — to jest od warstwy najniższej. Zapad warstw w całym rowie jest stromy i wskutek przewalenia zwrócony ku północy.

Warstwa 1 — spągowa, zlepienieć drobnoziarnisty barwy zielonawo-żółtej, z dobrze obtoczonymi otoczakami i dużą ilością skaleni. Fauny i flory brak. Miąższość 2 m.

Warstwa 2 — szarogłaz, w spagu zlepieńcowaty z większymi otoczakami (do paru mm), barwy żółtozielonawej, grubopłyściasty. Fauny brak. Nieco detrytus roślinny z fragmentami pni rodzaju *Asterocalamites*. Miąższość 2 m. Bieg warstw 285° , z upadem 70° na północny wschód.

Warstwa 3 — łupek ilasty twardy, barwy zielonawej przewarstwiony żółtozielonawym łupkiem szarogłazowym, grubopłyściasty. Fauny i flory brak. Miąższość 4 m. Bieg warstw 290° , z upadem 45° na północny wschód.

Warstwa 4 — łupek ilasty miękki, barwy zielonawej, drobnopłyściasty z nagromadzeniami ziaren piaszczystych. Nieliczne zlimonityzowane odciski fauny (jeden odcisk muszli *Nucula luciniformis* Phill., inne małże nieoznaczalne, duży niekompletny odcisk brzusznej części muszli *Bellerophon* sp.). Gdzieś występują nieoznaczalne fragmenty zwęglonej flory. Miąższość 0,35 m. Bieg warstw 280° , z upadem 75° na północny wschód.

Warstwa 5 — łupek ilasty barwy zielonawej przeławiony łupkiem szarogłazowym oraz wkładkami drobnoziarnistego szarogłazu. Skała twarda o grubopłyściastej łupkowatości. Fauny i flory brak. Miąższość 9 m.

Warstwa 6 — typ skały jałk warstwa 4. Znaleziono tu dwa odciski muszli *Myalina sublamellosa* Ethr., jeden mały fragment muszli *Michelinoceras* sp., jeden niekompletny odcisk muszli *Beyrichoceras truncatum* (Phill.) i jeden mały odcisk muszli *Goniatites crenistria* Phill. Detrytus roślinny występuje w partiach piaszczystych. Miąższość 1,40 m.

Warstwa 7 — łupek ilasty twardy i grubopłyściasty bez fauny i flory. Miąższość 5 m.

Warstwa 8 — szarogłaz drobnoziarnisty, barwy żółtozielonawej, miejscami zlepieńcowaty, bez fauny i flory. Miąższość 0,40 m.

Warstwa 9 — seria zbudowana z naprzemianlegle ułożonych łupków ilastych, łupków szarogłazowych i szarogłazów, z wkładkami brekcji intraformacyjnej. Brekcja składa się z ostrokrawędzistych, różnokształtnych i cienkich okruchów łupków ilastych, wtłoczonych w materiał piaszczysty. Fauny brak. Flora w postaci rozproszonego i zwęglonego detrytus występuje przeważnie w materiale piaszczystym. Miąższość 13,25 m.

Warstwa 10 — szarogłaz jak warstwa 8. Miąższość 5,20 m.

Warstwa 11 — łupek ilasty barwy ciemnozielonawej, miękki, łupiący się na nieregularne okruchy, o nierównych płaszczyznach łupkowatości,

1-2 — Lower Carboniferous: 1 — conglomerates, 2 — argillaceous and greywacke shales with greywacke intercalations, 3 — Upper Carboniferous, 4 — ?Pleistocene (clays and hill-side waste), 5 — Holocene, 6 — dislocations, 7 — strikes and dips, 8 — escarpments and trench, 9 — localities with fauna, 10 — tectonic-stratigraphical section presented in Fig. 2

z gniazdami materiału piaszczystego. Fauna występuje przeważnie w łupku ilastym, rzadziej w materiale grubszym. Dwa odciski skorupki grzbietowych oznaczono jako *Eomarginifera frechi* (Paeckelm.), jeden szcztakowy odcisk muszli jako *Camarotoechia pleurodon* (Phill.), sześć różnej wielkości skorupki brzusznych i grzbietowych jako *Spirifer trigonalis* Mart., trzy odciski brzusznych skorupki jako *Ambocoelia urei* (Flem.). Z małżów znaleziono jeden odcisk skorupki prawej *Aviculopecten* cf. *pera* McCoy, jeden odcisk lewej skorupki *Pseudamusium auriculatum* McCoy oraz jeden odcisk skorupki prawej rodzaju *Protoschizodus*. Z głowonogów oznaczono jeden odcisk muszli jako *Michelinoceras* sp. i jeden odcisk muszli jako *Nomismoceras germanicum* Schmidt. Ponadto stwierdzono występowanie pojedynczych członów liliowców oraz odcisków płytek interambulakralnych i kolców *Archaeocidaris urii* (Flem.). Detrytus roślinny występuje w nagromadzeniach materiału piaszczystego. Miąższość 0,30 m.

Warstwa 12 — łupek ilasty, twardy, barwy zielonawej, o grubopłycastej łupkowatości, bez fauny i flory. Miąższość 2 m.

Warstwa 13 — typ skały jak warstwa 11. Z fauny występują ramienionogi: jeden odcisk skorupki brzusznej *Chonetes* (*Rugosochonetes*) *sudeticus* Zakowa, dwa odciski skorupki brzusznej *Striatifera spinifera* (Paeckelm.), jeden odcisk skorupki brzusznej *Spirifer trigonalis* Mart., trzy odciski skorupki brzusznych małży *Ambocoelia urei* (Flem.), dziewięć odcisków muszli *Nucula luciniformis* Phill., dwa odciski skorupki prawej i lewej rodzaju *Sanguinolites*, jeden odcisk *Grammatodon* (*Parallelodon*) *geinitzi* de Kon., po dwa odciski z rodzaju *Aviculopecten* i *Syncyclonema sowerbyi* McCoy, jeden odcisk skorupki prawej *Cypricardella concentrica* Hind., głowonogi: po jednym odcisku muszli *Michelinoceras* sp., *Goniatites intermedius* Kobold, *Nomismoceras germanicum* Schmidt i trylobity; różnej wielkości tarcze ogonowe i głowowe. Miąższość 1,20 m. Bieg warstwy 285°, z upadem 60° na północny wschód.

Warstwa 14 — łupek ilasty twardy z wkładką łupku szarogłazowego. Flory i fauny brak. Miąższość 2,50 m.

Warstwa 15 — typ skały jak warstwa 11, z licznymi konkrecjami ilastymi. Z fauny znaleziono jeden odcisk skorupki brzusznej *Plicochonetes* sp., cztery odciski skorupki brzusznych i grzbietowych *Camarotoechia pleurodon* (Phill.), jeden odcisk skorupki brzusznej *Ambocoelia urei* (Flem.), sześć odcisków *Nucula luciniformis* Phill., jeden odcisk muszli *Syncyclonema sowerbyi* McCoy, pięć szcztakowych odcisków muszli *Michelinoceras* sp., jeden niekompletny odcisk muszli *Goniatites crenistria* Phill., dwadzieścia cztery odciski muszli *Nomismoceras germanicum* Schmidt oraz różnej wielkości tarcze ogonowe i glabelle trylobitów. Wśród detrytusów roślinnego wyróżniono jeden odcisk pnia *Asterocalamites* sp. i odcisk liścia *Sphenopteridium dissectum* (Goepf.) Schimper. Miąższość 5,35 m.

Warstwa 16 — łupek ilasty barwy ciemnozielonej z konkrecjami ilastymi i wapiennymi. Z fauny występuje jeden odcisk *Plicochonetes* sp., dwa odciski skorupki brzusznej *Spirifer trigonalis* Mart., jeden odcisk skorupki grzbietowej *Ambocoelia urei* (Flem.), dwa odciski skorupki prawych *Edmondia* sp., jeden odcisk skorupki lewej *Grammatodon* (*Parallelodon*) *semicostatus* McCoy, jeden odcisk *Syncyclonema sowerbyi*

McCoy, po jednym odcisku muszli *Zygopleura scalaroidea* Phill., *Michelinoceras* sp. i *Goniatites crenistria* Phill. oraz osiem odcisków muszli *Nomismoceras germanicum* Schmidt. Flory brak. Miąższość 3,70 m.

Warstwa 17 — łupek ilasty barwy zielonawej, twardy łupiący się na nieregularne bryły z licznymi konkrecjami wapiennymi. Fauna bardzo różnorodna i zlimonityzowana. Znaleziono tu pięć fragmentów koralu osobniczych, jeden odcisk skorupki grzbietowej *Isogramma germanica* PaECKELm. (tabl. I, fig. 5), jeden odcisk skorupki grzbietowej *Chonetes (Megachonetes) zimmemanni* PaECKELm., dwa odciski skorupki grzbietowych *Eomarginifera frechi* (PaECKELm.), jeden odcisk *Striatifera spinifera* (PaECKELm.), jeden szczytkowy odcisk z rodzaju *Echinoconchus*, trzy odciski skorupki brzusznej *Aulacophoria keyserlingiana* (de KON.), trzynaście odcisków skorupki brzusznych i grzbietowych *Spirifer trigonalis* Mart., dwa odciski skorupki brzusznych *Spirifer duplicicosta* Phill., piętnaście odcisków skorupki prawych i lewych *Nucula luciniformis* Phill., dwa odciski skorupki prawych *Nucula oblonga* McCoy, cztery odciski z zębami skorupki lewych i prawych *Ctenodonta laevirostrum* (Portlock), dwa odciski muszli *Aviculopecten* sp., jeden odcisk *Pseudamusium* sp., dwa odciski muszli *Syncyclonema sowerbyi* McCoy, jeden odcisk *Conocardium* sp., trzy odciski muszli *Euomphalus* sp., po dwa odciski muszli *Bellerophon* sp., *Loxonema* sp., *Michelinoceras* sp. i *Brachycycloceras scalare* d'Archiac et de Verneuil, jeden niekompletny odcisk muszli *Domatoceras planotergatum* (McCoy) (tabl. I, fig. 1), jeden odcisk muszli *Prolecanites serpentinus* (Phill.), cztery odciski muszli *Nomismoceras germanicum* Schmidt oraz kilka tarcz ogonowych i glabelli trylobitów. Miąższość 0,35 m.

Warstwa 18 — łupek szarogłazowy twardy, w którym znaleziono cztery odciski muszli *Nomismoceras germanicum* Schmidt. W łupku występuje detrytus roślinny. Miąższość 2 m.

Warstwa 19 — typ skały jak warstwa 11. Liczna fauna — w nagromadzeniach przeważnie nieoznaczalna i zlimonityzowana. Poza koralami osobniczymi znaleziono trzy odciski skorupki brzusznych i grzbietowych *Chonetes (Rugosochonetes) laguessianus* de KON., dwa fragmenty brzusznej skorupki rodzaju *Echinoconchus*, jeden odcisk skorupki brzusznej *Rhipidomella michelini* (Léveillé), jedną ośrodkę i osiem odcisków skorupki brzusznych i grzbietowych *Spirifer trigonalis* Mart., dwa odciski skorupki brzusznej i grzbietowej *Ambocoelia urei* (Flem.), dwadzieścia odcisków skorupki lewych i prawych *Nucula luciniformis* Phill., pięć odcisków skorupki lewych i prawych *Nucula oblonga* McCoy, dwa odciski skorupki lewej i prawej *Ctenodonta laevirostrum* (Portlock), jeden odcisk lewej skorupki *Grammatodon (Parallelodon) semicostatus* McCoy, po dwa odciski *Aviculopecten* sp. i *Pseudamusium ellipticum* (Phill.), po jednym odcisku prawej skorupki *Pseudamusium auriculatum* McCoy i *Myalina sublameillosa* Ethr., po jednym odcisku muszli *Euphemus kükenhali* Frech, *Ptychomphalus* sp. i *Loxonema* sp., trzy odciski muszli *Bucaniopsis striatus* (Flem.), pięć odcisków (w tym 1 ośrodek) *Bellerophon* sp., pięć fragmentów muszli *Dolorthoceras striolatum* (v. Meyer), jeden fragment skrzepu z linią przegrodową *Prolecanites serpentinus* (Phill.), po trzy odciski muszli *Goniatites crenistria* Phill.

Zestawienie fauny stanowiska nr 7 w Walbrzychu Mieście

Gromada	Rodzaj i gatunek	Numery warstw																				
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Brachiopoda	<i>Isogramma germanica</i> Paeckelm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	○	—	—	—	—
	<i>Chonetes (Rugosochonetes) laguessianus</i> de Kon.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	○	—	—
	<i>Chonetes (Rugosochonetes) sudeticus</i> Żakowa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	○	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Chonetes (Megachonetes) zimmermanni</i> Paeckelm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	○	—	—	—	—
	<i>Plicochonetes</i> sp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	○	○	—	—	—	—
	<i>Eomarginifera frechi</i> (Paeckelm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	○	—	—	—
	<i>Eomarginifera acuticostata</i> (Paeckelm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	○
	<i>Striatifera spinifera</i> (Paeckelm.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Echinoconchus</i> sp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Rhipidomella michelini</i> (Léveillé)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Aulacophoria keyserlingiana</i> (de Kon.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Camarotoechia pleurodon</i> (Phill.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Spirifer trigonalis</i> Mart.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Spirifer duplicicosta</i> Phill.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Ambocoelia urei</i> (Flem.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
brachiata	<i>Nucula luciniformis</i> Phill.	—	—	—	○	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Nucula oblonga</i> McCoy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Ctenodonta laevirostrum</i> (Portlock)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Edmondia</i> sp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Solonomorpha</i> sp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Sanguinolites</i> sp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Grammatodon (Parallelodon) semicostatus</i> McCoy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	<i>Grammatodon (Parallelodon) geinitzi</i> de Kon.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Aviculopecten</i> cf. <i>pera</i> McCoy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

i *Goniatites* sp., osiemnaście odcisków muszli *Nomismoceras germanicum* Schmidt i jeden odcisk tarczy ogonowej trylobita. Wśród detrytusów roślinnego wyróżniono odcisk liścia *Cardiopteris polymorpha* Goepf. Miąższość 0,80 m. Bieg warstw 275°, z upadem 50° na północ.

Warstwa 20 — lupek ilasty twardy, lupiący się na nieregularne bryły. W lupku znaleziono pięć odcisków muszli *Nomismoceras germanicum* Schmidt oraz licznie detrytus roślinny. Miąższość 0,50 m.

Warstwa 21 — typ skały jak warstwa 19. Fauna dość liczna. Poza fragmentem korala osobniczego znaleziono tutaj jeden odcisk skorupki brzusznej *Eomarginifera acuticostata* (Paeckelm.), trzy odciski skorupki brzusznej *Aulacophoria keyserlingiana* (de Kon.), jeden odcisk skorupki brzusznej *Spirifer trigonalis* Mart., czternaście odcisków skorupek lewych i prawych *Nucula luciniformis* Phill., dwa odciski lewych skorupki *Ctenodonta laevirostrum* (Portlock), po jednym odcisku prawej skorupki *Edmondia*, sp. i *Streblopteria laevigata* McCoy, cztery odciski skorupki lewych i prawych *Pseudamusium auriculatum* McCoy, jeden odcisk *Pseudamusium* sp., trzy fragmenty muszli *Dolorthoceras striolatum* (v. Meyer), jeden fragment muszli *Brachycycloceras scalare* d'Archiac et de Verneuil (tabl. I, fig. 4), po dwa fragmenty odcisków muszli *Prolecanites serpentinus* (Phill.) i *Goniatites crenistria* Phill. (tabl. I, fig. 6-b), 6 odcisków muszli *Nomismoceras germanicum* Schmidt i sporadycznie członki liliowców. Wśród detrytusów roślinnego wyróżniono dwa odciski liścia *Cardiopteris polymorpha* Goepf. Miąższość 0,70 m. Bieg warstw 275°, z upadem 35—40° na północ.

UWAGI O STRATYGRAFII I TEKTONICE

Fauna rowu (patrz tabela) potwierdza niewątpliwie przynależność warstw tej odkrywki do górnego wizenu, co zgodne jest z ogólnymi warunkami geologicznymi badanego obszaru. Na podstawie znalezionych goniatytów: *Goniatites crenistria* Phill., *Prolecanites serpentinus* (Phill.) i *Beyrichoceratoides truncatum* (Phill.) należy stwierdzić, że warstwy rowu reprezentują najniższy poziom górnego wizenu, a mianowicie poziom Goa.

Pomijając rozważania o zasięgu stratygraficznym innych gatunków z różnych grup systematycznych, pragnę dorzucić tylko kilka uwag dotyczących łodzika — *Domatoceras planotergatum* (McCoy)¹. Posiadany okaz stanowi bowiem trzeci z kolei egzemplarz znaleziony na obszarze Wałbrzycha Miasta. Dwa poprzednie pochodziły z warstw górnowizenskich, widocznych swego czasu w szybie Chwałibóg. Znalazł je tam w roku 1920 F. Zimmermann. Okazy te przekazane do zbiorów dawnego Pruskiego Instytutu Geologicznego (*Preussische Geologische Landesanstalt*) zostały wspólnie z innymi nautilusami przed paru laty opracowane i zilustrowane przez H. Schmidta (1951). Ponieważ autor ten nadmienia, że zarówno warstwy z szybu Chwałibóg, jak i *Domatoceras planotergatum* (McCoy) należą i wskazują najprawdopodobniej na poziom

¹ Oznaczenie okazu na podstawie prac McCoya (1844, p. 18, tabl. 2, fig. 2), M. Tzwetaeva (1898, p. 23, tabl. 5, fig. 17, 18), A. H. Foorda (1897—1903, p. 53, tabl. 19, fig. 1, 2), G. Delépine'a (1939, p. 67, tabl. 3, fig. 3—4, fig. 3 w tekście) i H. Schmidta (1951, p. 50, tabl. 7, fig. 4, fig. 9a w tekście).

Goa, pojawianie się tego gatunku w niewątpliwym już poziomie Goa stanowiska nr 7 mogłoby na obecnym etapie poszukiwań fauny z obszaru Wałbrzycha Miasta określać omawiany gatunek jako dodatkową skamieniałość o wartości przewodniej dla tego poziomu. W bardziej szczegółowych rozważaniach stratygraficznych, w które zresztą nie wnika H. Schmidt, nie można pominąć faktu, że *Domatoceras planotergatum* (McCoy) znaleziono w Belgii (G. Delépine, 1939) nie tylko w wapieniach wizenu odpowiadających poziomowi D₂ (*Calcaire de Visé*), lecz także w seriach niższych — środkowowizeńskich — należących do poziomu D₁ (*Calcaire de la Valle-Bouvignes*). Okaz pochodzący ze stanowiska nr 7 odpowiada rozmiarami (po rekonstrukcji) okazowi przedstawionemu przez H. Schmidta (1951, tabl. 7, fig. 4) w jego monograficznej pracy, lecz stan jego zachowania jest znacznie gorszy.

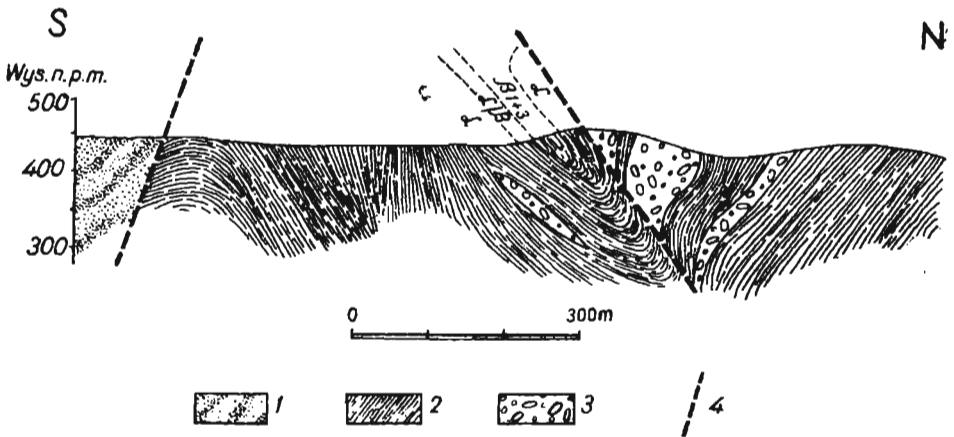

Fig. 2. Przekrój tektoniczno-stratygraficzny górnego wizenu pomiędzy stanowiskiem nr 6 i 7 w Wałbrzychu Mieście (wzdłuż linii A—B na fig. 1)

Tectonic-stratigraphical section of the Upper Viséan between localities No. 6 and 7 at Wałbrzych Miasto (along line A—B shown in Fig. 1)

1 — górny karbon, 2—3 — dolny karbon, 2 — łupki ilaste i szarogłazowe z wkładkami szarogłazów, 3 — zlepnieńce, 4 — dyslokacje

1 — Upper Carboniferous, 2 — argillaceous and greywacke shales with greywacke intercalations, 3 — conglomerates, 4 — dislocations

Z punktu widzenia biofacji zespołów faunistycznych poszczególnych warstw nie można byłoby zaliczyć ani do biofacji o typie głowonogowym, ani o ramienionogowym. Znalezione tanatocenozy odpowiadały natomiast typowi mieszanemu, który charakteryzował profil II stanowiska nr 6 (H. Żakowa, 1958b).

Określenie pozycji stratygraficznej warstw stanowiska nr 7 pozwala także bliżej naświetlić zagadnienie tektonicznego układu warstw na zachód od szosy Szczawienko—Wałbrzych. Jak wynika już z mapy geologicznej (fig. 1), warstwy górnego wizenu tej okolicy, przez które przeprowadzono przekrój pomiędzy stanowiskiem nr 7 i 6 o kierunku N—S (fig. 2), zapadają w części północnej ku południowi pod kątem od 50°, 35° i 65°. W części południowej, choć miejscami ustawione stromo, upadają one jednak ogólnie pod różnym kątem ku północy. Obserwacje te wskazywałyby na fakt, że występuje tutaj prosta synklina. Obraz tej

synkliny komplikuje jednak układ poziomów stratygraficznych środkowej części synkliny, co powoduje konieczność umieszczenia przypuszczalnego uskoku na granicy łupków ilastych i szarogłazowych (udokumentowanych faunistycznie) z pierwszą od południa ławą zlepieńca przechodzącą przez przekrój. W obrębie wspomnianych łupków z fauną stanowiska nr 7 stanowi najbardziej ku północy wysunięty punkt, w którym gatunki przewodnie przemawiają za zaliczeniem warstw tego stanowiska do poziomu *Goa*.

W kierunku na południe od niego występuje stanowisko nr 6 (H. Żakowa, 1958b), którego warstwy w odcinku północnym należą do najwyższego odcinka stratygraficznego górnego wizenu na obszarze Wałbrzycha (podpoziomy *Goβ₁₋₃*), a które ku południowi przechodzą stopniowo do poziomów niższych (poziomy *Goα/β* i *Goα*). Przypuszczać należy, że podobna ciągłość stratygraficzna istnieje także i na odcinku pomiędzy północnym krańcem stanowiska nr 6 a stanowiskiem nr 7, czego z powodu trudnych warunków morfologicznych nie byłam w stanie uchwycić za pomocą prac ziemnych. Plastyczne masy łupków położone na południe od wspomnianego uskoku zostały podjęte na tymże uskoku tworząc drugorzędną synklinę, w jakiej warstwy upadają monoklinalnie ku północy i w jądrze której występują warstwy najwyższe. Na uskoku tym zostały odcięte od północy ławice zlepieńca, które jako elementy skalne bardziej odporne na odkształcenia tektoniczne nie uległy sfałdowaniu.

Z podanych wniosków tektonicznych wynika, że układ synkinalny warstw, dla którego zaproponowałam ogólną nazwę synkliny Ptasiej Góry (H. Żakowa, 1958b), cechuje także obszar utworów górnego wizenu położony na zachód od szosy Szczawienko—Wałbrzych Miasto. Koncepcję tę argumentują dostatecznie przedstawione przekroje tektoniczno-stratygraficzne warstw położonych w bliskości tej szosy, po jej stronie zachodniej (fig. 2) i wschodniej (H. Żakowa, 1958a, fig. 2).

Stacja Świętokrzyska I. G.

Nadesłano dnia 24 października 1959 r.

PIŚMIENNICTWO

- DELÉPINE G. (1939) — *Nautiloides du Viséen supérieur du Tafilalet (Maroc)*. Ann. Soc. Géol. du Nord, 64. Lille.
- FOORD A. H. (1897—1903) — *A Monograph of the Carboniferous Cephalopoda of Ireland*. Palaeontogr. Soc. London.
- HIND W. (1896—1900) — *A Monograph of the British Carboniferous Lamellibranchiata*. Palaeontogr. Soc., 1. London.
- HIND W. (1901—1905) — *A Monograph of the British Carboniferous Lamellibranchiata*. Palaeontogr. Soc., 2. London.
- KÜHNE F. (1930) — *Die Gastropoden des deutschen Unterkarbons*. Abh. preuss. geol. L.-A., N. F., 122. Berlin.
- MCCOY (1844) — *A Synopsis of the Characters of the Carboniferous Limestone Fossils of Ireland*. Dublin.

- PAECKELMANN W. (1930) — Die Brachiopoden des deutschen Unterkarbons. Abh. preuss. geol. L.-A., N. F., 1, nr 122. Berlin.
- SCHMIDT H. (1951) — Nautiliden aus deutschem Unterkarbon. Palaeont. Zs., 24. Stuttgart.
- TZWETAJEV M. (1898) — Nautiloidea et Ammonoidea de la section inférieure du calcaire carbonifère de la Russie Centrale. Mém. Com. Géol., 8, nr 4. Pétersbourg.
- ZIMMERMANN F. (1956) — Paleobotaniczne zapiski z dolnośląskiego karbonu. Biul. Inst. Geol. 98. Warszawa.
- ZAKOWA H. (1958a) — Górny wizen dolnokarbońskiej niemiecki śródsudeckiej. Kwart. geol., 2, nr 3, p. 609—625. Warszawa.
- ZAKOWA H. (1958b) — Biostratygrafia utworów morskich dolnego karbonu z obszaru Wałbrzycha Miasta na Dolnym Śląsku. Pr. Inst. Geol., 19. Warszawa.

Галина ЖАК

НОВОЕ МЕСТОНаХОЖДЕНИЕ ВЕРХНЕВИЗЕЙСКОЙ ФАУНЫ ИЗ ВАЛБЖИХА МЯСТА (СУДЕТЫ)

Резюме

В работе представлен детальный литологический профиль траншеи длиной в 80 метров с найденными там окаменелостями (см. табл.). Траншея выкопана в верхневизейских отложениях (кульм из Щавна) к западу от шоссе Щавенко—Валбжих Място (фиг. 1). Новое местонахождение фауны является седьмым пунктом с фауной в районе Валбжиха Мяста описанным монографически два года тому назад (Г. Жак, 1958 б). Отложения вскрытые шурфом представлены переслаивающимися сланцами граувакковыми и глинистыми с глинистыми и известковыми конкрециями, граувакками, интерформационными брекчиями и в подошве мелкозернистыми конгломератами.

Окаменелости растений (детрит, фрагменты стволов из рода *Asterocalamites*, отпечатки листьев *Sphenopteridium dissectum* (Goerr.) Schimper и *Cardiopteris polymorpha* (Goerr.) появляются преимущественно в граувакках. Окаменелости животных: кораллы, брахиоподы, пелециподы, брюхоноше и головоногие с редкостным *Domatoceras planotergatum* (McCo), трилобиты, кривоиды и морские ежи находятся преимущественно в глинистых сланцах. На основании гониатит: *Goniatites crenistria* (Phill.), *Prolecanites serpentinus* (Phill.) и *Bevrichoceratoides truncatum* (Phill.) определяется принадлежность слоев туффа к нижнему горизонту верхневизейского яруса (Goa).

Падение слоев во всем траншее крутое (в среднем 60°) и, так как слой структуры, падение обращено к северу. Определение стратиграфической позиции слоев пункта № 7 оказалось возможным после составления правильного тектоническо-стратиграфического разреза (фиг. 2) для окрестности к западу от шоссе Щавенко—Валбжих Място. Из разреза следует, что слои не образуют тут простой синклинали. Пластичные массы сланцев с фауной (с юга пункт № 6 — горизонт Goa, Goa/β и Goaγ, с севера пункт № 7 горизонт Goa) подогнуты на дислокации

образуя второстепенную синклинали. В этой синклинали падение слоев моно-клинально к северу. В ядре синклинали встречаются самые верхние слои. На сбросе с севера срезаны прослойки конгломерата. Сходное строение верхне-визейских слоев обоснованное стратиграфическими водоемами появляется к востоку от шоссе Щавенко-Ваłбжих Место (Г. Жак, 1958а фил. 2 1958b) где для него предложено название синклинали Пtasя Гура.

Halina ŻAKOWA

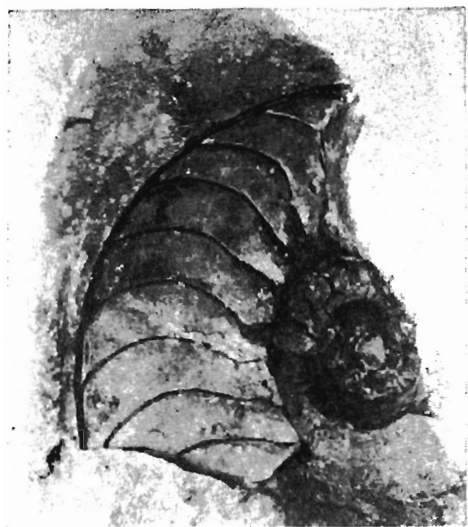
NEW LOCALITY OF UPPER VISEAN FAUNA FROM WAŁBRZYCH MIASTO

Summary

In this paper the author presents in detail the lithological section of a trench 80 m. long, reporting the fossils found there (see Table). This trench was excavated within Upper Visean strata (Szcawno Culm), west of the Szczawienko — Wałbrzych Miasto highway (Fig. 1). This new fauna locality is, in succession, the seventh occurrence of fauna discovered in the region of Wałbrzych Miasto which, two years ago, has been described in a monograph (H. Żakowa, 1958b). The sediments exposed in this trench consist alternately of greywacke and argillaceous shales with argillaceous and calcareous intercalations, greywacke rocks, interformational breccia and, at the bottom, finegrained conglomerates.

The vegetal fossils (detritus, stems of genus *Asterocalamites*, imprints of leaves of *Sphenopteridium dissectum* (Goëpp.) Schimper, and *Cardiopteris polymorpha* (Goëpp.), are found chiefly in the greywacke rocks, whereas animal fossils (anthozoans, brachiopods, pelecypods, gastropods, cephalopods, amongst the latter the rare *Domatoceras planotergatum* (McCoy), trilobites, crinoids and echinoids) occur mostly in the argillaceous shales. On the basis of the discovered goniatites (*Goniatites crenistria* Phill., *Prolecanites serpentinus* (Phill.) and *Beyrichoceratoides truncatum* (Phill)), the author determined that the strata disclosed in this trench belong to the lowermost horizon of the Upper Visean (Go_a).

Throughout the trench the dip is steep (60° at an average) and, owing to an overturning of the strata, inclined northwards. The determination of the stratigraphical position of the sediments in locality No. 7 made possible the design of a correct tectonic-stratigraphical section (Fig. 2) of the region situated west of the Szczawienko — Wałbrzych Miasto highway. It appears from this section that here the sediments do not form a normal syncline. The plastic shale masses with their fauna (consisting in the south of horizons Go_a , $Go_{a/\beta}$ and $Go_{\beta_{1-3}}$ at locality No. 6, and in the north of horizon Go_a at locality No. 7) have been undercut on the fault line, forming a secondary syncline. In this latter syncline the sediments dip monoclinally northwards; in the core of this syncline the highermost strata are found. From the north, a bank of conglomerates has been cut off by the fault. A similar arrangement of the Upper Visean beds, supported by stratigraphical conclusions, is in evidence east of the Szczawienko-Wałbrzych Miasto highway (H. Żakowa, 1958a, Fig. 2, 1958b) where it was suggested to use, for this secondary syncline, the term: Ptasia Góra syncline.

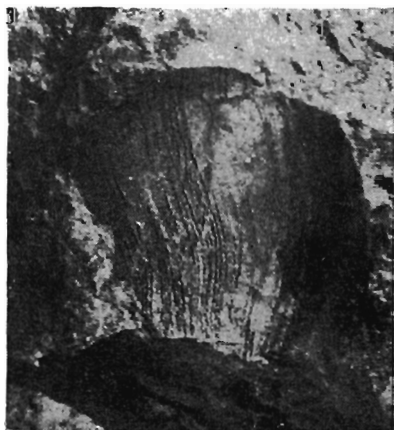
3

4

5

6a

6b

Halina ŻAKOWA — Nowe stanowisko fauny górnowizeńskiej z Wałbrzycha Miasta

TABLICA I

- Fig. 3. *Domatoceras planotergatum* (McCoy), pow. 1,5 ×
Niekompletny odcisk muszli
Domatoceras planotergatum (McCoy), enlarged × 1,5
Incomplete imprint of shell
- Fig. 4. *Brachycycloceras scalare* d'Archiac et de Verneuil, pow. 1,5 ×
Nieco uszkodzony odcisk muszli
Brachycycloceras scalare d'Archiac et de Verneuil, enlarged × 1,5;
A little damaged imprint of shell
- Fig. 5. *Isogramma germanica* Paeckelm., pow. 2,5 ×
Niekompletny odcisk skorupki grzbietowej
Isogramma germanica Paeckelm., enlarged × 2,5
Incomplete imprint of dorsal valve
- Fig. 6. *Goniatites crenistria* Phill., pow. 2,5 ×
a, b — dwa odciski brzusznej części muszli
Goniatites crenistria Phill., enlarged × 2,5
a, b — two imprint of ventral part of shell